

Василенко А. В.,
магістр 2-го року навчання, факультету захисту рослин, біотехнологій та екології
Національного університету біоресурсів і природокористування України, Київ, Україна.

Гайченко В. А.,
доктор біологічних наук Національного університету біоресурсів і природокористування
України, Київ, Україна.
anna-vasylenko1994@mail.ru

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОШИРЕННЯ ГРИЗУНІВ НА ТЕРИТОРІЇ КИЇВСЬКОГО МЕГАПОЛІСУ

Сучасний стан розвитку природних комплексів характеризується значним зростанням антропогенного впливу та змінами у складі фауністичних угруповань. Особливо інтенсивно це відбувається в центрах урбанізації – в результаті процесу синантропізації формуються суттєво відмінні за еколого-етологічними характеристиками популяції. Синантропні види, зокрема гризуни, є чутливими до екологічних змін у довкіллі. Дослідження видового складу та особливості структури угруповань гризунів в градієнті урбанізації є важливим джерелом даних про адаптації таких угруповань до антропогенних змін довкілля та основою прогнозу щодо подальших змін фауністичних комплексів в умовах підвищеного антропогенного тиску на біоту. Тому дослідження і аналіз всіх відомих гризунів в Київському мегаполісі, що підтверджені колекційними зразками є особливо важливим в зв'язку з тим, що однозначне визначення видової належності гризунів може бути зроблене на підставі аналізу морфологічних даних.

Для дослідження поширення гризунів на території Київського мегаполісу були використані матеріали наукових фондів Національного науково-природничого музею НАН України, в ході дослідження яких був проведений аналіз та систематизація зібраних зразків в одну базу даних. В результаті дослідження виявлено: 5 родин, 10 родів, 11 видів, 631 зразків гризунів (табл. 1).

Таблиця 1

Знахідки гризунів на території Київського мегаполісу

№	Родина	Рід	Вид	Місце знаходження	К-ть зразків
1	Мишівкові (Sminthidae)	Мишівки (Sicista Gray, 1827)	Лісова мишівка (Sicista betulina (Pallas, 1779))	м. Київ, Пуща-Водиця	29
2	Вовчкові (Muoxidae)	Соня (Dryomys Thomas, 1906)	Соня лісова (Dryomys nitedula (Pallas, 1778))	м. Київ, Пуща-Водиця	40
3	Вовчкові (Muoxidae)	Вовчок (Muoxus Zimmermann, 1780)	Вовчок сірий (Muoxus glis (Linnaeus, 1766))	м. Київ, Теремки	6
4	Вивіркові (Sciuridae)	Вивірка (Sciurus Linnaeus, 1758)	Вивірка звичайна (Sciurus vulgaris Linnaeus, 1758)	м. Київ, Оболонь, Теремки	16
5	Мишині (Muridae Illiger)	Мишка (Micromys Dehne, 1841)	Мишка лучна (Micromys minutus (Pallas, 1771))	м. Київ	114
6	Мишині (Muridae Illiger)	Миша-житник (Apodemus Kaup, 1829)	Миша польова (Житник пасистий) (Apodemus agrarius (Pallas, 1771))	м. Київ	91
7	Мишині (Muridae Illiger)	Пацюк (Rattus Fischer, 1803)	Пацюк сірий (Rattus norvegicus (Berkenhout, 1769))	м. Київ, м'ясокомбінат	158
8	Мишині (Muridae Illiger)	Миша (Mus Linnaeus, 1758)	Миша хатня (Mus musculus Linnaeus, 1758)	м. Київ, Теремки	72
9	Мишині (Muridae Illiger)	Мишак (Sylvaemus Ognev, 1924)	Мишак жовтогрудий (Sylvaemus flavicollis (Melchior, 1834))	м. Київ, Теремки	44
10	Хом'якові (Cricetidae)	Нориця (Myodes)	Нориця руда (Myodes glareolus)	м. Київ, Теремки	33
11	Хом'якові (Cricetidae)	Полівка (Microtus)	Полівка звичайна (Microtus arvalis)	м. Київ, Конча-Заспа, Оболонь	28

З даних, наведених на рис. 1, можна бачити, що різні види гризунів представлені у загальній вибірці нерівномірно, частота зустрічей в різних типах міських місцезнаходжень залежить від екологічної ніші, яку займає вид в природних умовах. Цілком зрозуміло, що найбільша частота притаманна пацюку сірому (158 зразків); несподівано на друге місце вийшла мишка лучна (114 зразків). Останнє, скоріш за все, пов'язане з

основними відловками на околицях Києва в заплаві Дніпра. Найменша кількість зразків припадає на вовчка сірого (6 зразків).

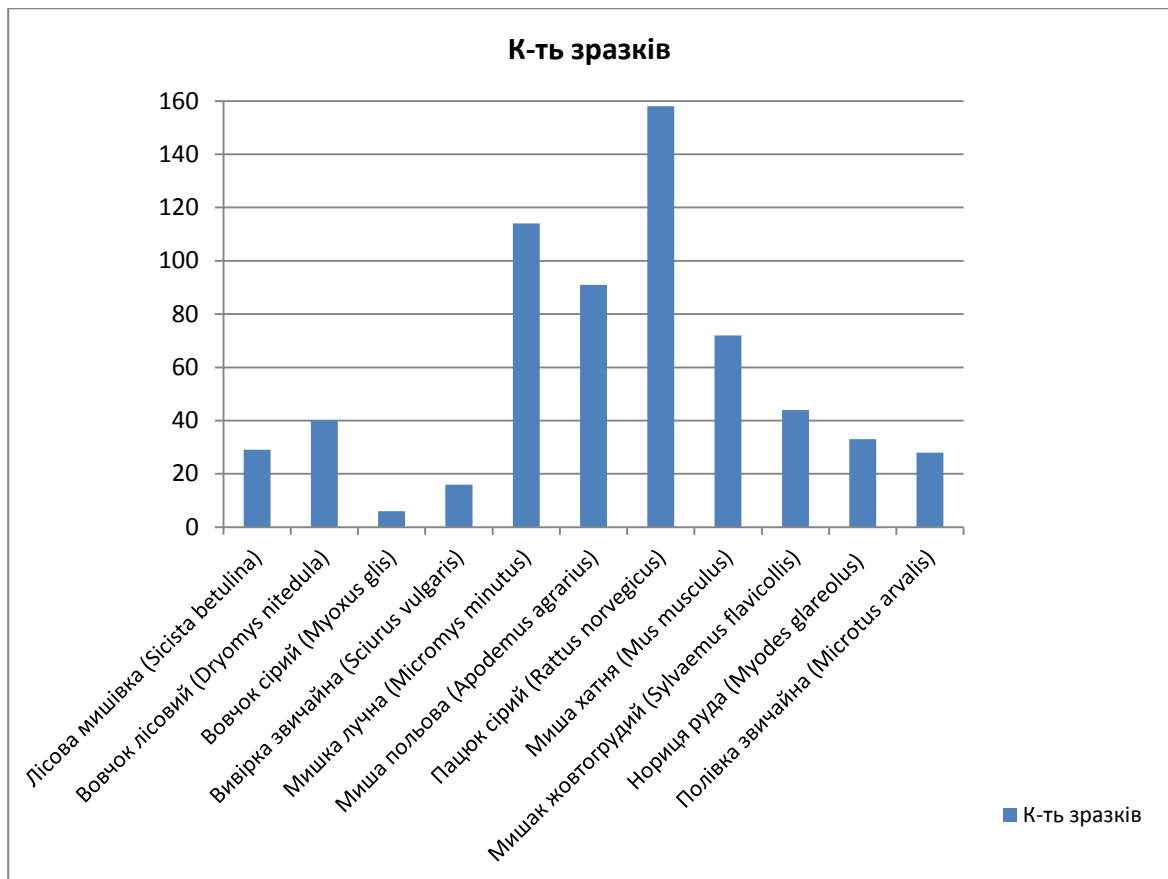

Рис. 1. Види та кількість знахідок гризунів у м. Києві

Для оцінки показників видового і таксономічного різноманіття угруповань гризунів в межах м. Києва в роботі були використані індекси Шеннона-Уївера та Сімпсона.

За допомогою цих двох індексів розраховано показники видового і таксономічного різноманіття гризунів Київського мегаполісу як загальні, так і окремі для різних типів місцезнаходжень. Автором визначено три типи місцезнаходжень, які відбивають різні ступені трансформації міського середовища:

1. Природні або близькі до природних (лісопарки, острова, луки, заплави).
2. Залишки природних ценозів та приватна забудова (лісосмуги, міські парки, зоопарки, приватні забудови з парками, городами, садами).
3. Зона суцільної забудови (склади, промислові об'єкти, вокзали, заводи, райони багатоповерхової житлової забудови).

На основі цих розрахунків було оцінено показники видового багатства (кількість видів), видового і таксономічного різноманіття для кожного зі ступенів трансформації середовища.

За допомогою цього умовного поділу, можна дізнатися більше про видову і таксономічну різноманітність гризунів в урбоекосистемах. Для кожного типу місцезнаходження притаманні певні види гризунів. Міста і приміські зони становлять цікаві території для різноманітних фауністичних і екологічних досліджень. Міське планування має забезпечувати достатню кількість напівприродних біотопів, які можуть виконувати роль рекреаційних зон для людини і екотипів для синантропних і напівсинантропних видів, яка може підтримувати функціональну стійкість природних фрагментів міських екосистем.